

Sygn. akt I ACa 236/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 czerwca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Edyta Buczkowska-Żuk (spr.)
Sędziowie:	SSA Ryszard Iwankiewicz SSA Artur Kowalewski
Protokolant:	sekr.sądowy Magdalena Goltsche

po rozpoznaniu w dniu 18 czerwca 2014 r. na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa D. Z.

przeciwko E. Ł.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 11 lutego 2014 r., sygn. akt I C 996/12

I. oddala apelację,

II. przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Szczecinie adwokatowi M. W. kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) złotych, powiększoną o należny podatek VAT, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Artur Kowalewski Edyta Buczkowska-Żuk Ryszard Iwankiewicz

I ACa 236/14

UZASADNIENIE

Po ostatecznym sprecyzowaniu żądania w piśmie z dnia 2 kwietnia 2013 r. powódka D. Z. wniosła o nakazanie pozwanej E. Ł. złożenia oświadczenia woli, którego treścią jest zwrotne przeniesienia spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego położonego w P. przy ul. (...), wchodzącego do zasobów Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w P. oraz o zasądzenie od pozwanej na jej rzecz kosztów postępowania.

Powódka argumentowała, że strony zawarły umowę, na mocy której powódka przeniosła na pozwaną spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego położonego w P. przy ul. (...), a pozwana w zamian za to przejęła odpowiedzialność za dług powódki wobec (...) Bank S.A. z siedzibą w W. z tytułu umowy kredytu hipotecznego numer (...) i zobowiązała się do jego spłaty na warunkach i terminach ustalonych w umowie kredytowej. Pozwana wbrew treści zobowiązania, nie spłacała rat kredytu co skutkowało wypowiedzeniem przez bank umowy. W tym stanie rzeczy, powódka złożyła oświadczenie o odstąpieniu od łączącej strony umowy. Wobec braku znajomości adresu pozwanej, powódka przesłała pismo z oświadczeniem o odstąpieniu na adres pozwanej widniejący na umowie przeniesienia własności nieruchomości.

Wyrokiem z dnia 11 lutego 2014 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie w punkcie pierwszym oddalił powództwo; w punkcie drugim odstąpił od obciążenia stron kosztami postępowania; w punkcie trzecim przyznał adwokat M. W. od Skarbu Państwa kwotę 8.856 zł tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły przyjęte przez Sąd Okręgowy, następujące ustalenia faktyczne i ocena prawna:

W dniu 8 października 2009 r., powódka D. Z., zawarła z (...) Bank S.A. z siedzibą w K. (...) Oddział w Ł., umowę kredytu hipotecznego nr (...), na podstawie której otrzymała kredyt w kwocie 132.670,82 złotych. Spłata tego kredytu miała nastąpić w 252 miesięcznych równych ratach kapitałowo - odsetkowych. Oprocentowanie kredytu ustalono jako zmienne. Zabezpieczeniem kredytu były hipoteki ustanowione na spółdzielczym własnościowym lokalu mieszkalnym Nr (...), położonym w P., przy ul. (...), składającym się z trzech pokoi, kuchni, przedpokoju, łazienki i WC, o łącznej powierzchni użytkowej 69,10 m², należącym do zasobów Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w P.. Całkowity koszt kredytu na dzień sporządzenia umowy wynosił 182.779,20 złotych, przy rzeczywistej rocznej stopie oprocentowania 10,97 %.

Udzielony kredyt był przeznaczony na:

1. spłatę zobowiązań finansowych, bliżej nieokreślonych, kredytobiorcy w wysokości 11.000 złotych,
2. dowolny cel konsumpcyjny bliżej nie określony, w kwocie 10.000 złotych,
3. spłatę kredytu, wynikającego z umowy z 13 listopada 2007 r., w banku (...) w kwocie 17.400 złotych,
4. spłatę kredytu, wynikającego z umowy z 27 marca 2009 r., w banku (...) S.A., w kwocie 12.800 złotych,
5. spłatę kredytu wynikającego z umowy z 30 stycznia 2009 r., w banku (...) w kwocie 27.600 złotych,
6. spłatę kredytu, wynikającego z umowy z 6 stycznia 2009 r., w banku (...) S.A., w kwocie 10.450 złotych
7. spłatę kredytu, wynikającego z umowy z 8 kwietnia 2009 r., w banku (...) S.A., w kwocie 8.500 złotych
8. spłatę kredytu, wynikającego z umowy z 13 listopada 2008 r., w banku (...) S.A., w kwocie 6.000 złotych,
9. spłatę kredytu, wynikającego z umowy z 5 maja 2008 r., w banku (...) S.A., w kwocie 11.250 złotych,
10. zapłatę składki ubezpieczenia z tytułu ryzyka utraty wartości nieruchomości, w kwocie 3.316,77 złotych, (umowa ubezpieczenia została zawarta w związku z kredytem),
11. pokrycie składek ubezpieczeniowych z tytułu uczestnictwa przez kredytobiorcę w programie (...) w kwocie 13.483,08 złotych, (umowa ubezpieczenia zawarta w związku z kredytem),
11. uiszczenie kosztów związanych z ustanowieniem hipoteki w kwocie 472,96 złotych;
12. uiszczenie składki z tytułu ubezpieczenia na wypadek nie ustanowienia hipoteki w kwocie 398,01 złotych.

W dniu 14 marca 2011 r., D. Z. i E. Ł. zawarły umowę przeniesienia w celu przejęcia długu, w formie aktu notarialnego, przed notariuszem A. G.. Na podstawie tej umowy, D. Z. przeniosła na E. Ł. spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego Nr (...), położonego w P., przy ul. (...), składającego się z trzech pokoi, kuchni, przedpokoju, łazienki i WC, o łącznej powierzchni użytkowej 69,10 m², należącego do zasobów Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w P.. Natomiast E. Ł. przyjęła przeniesienie tego prawa, w zamian za to, przejęła dług D. Z. wobec (...) Bank S.A. w W., z tytułu kredytu. E. Ł. zobowiązała się spłacić dług na warunkach i w terminach ustalonych w umowie kredytowej.

W chwili zawarcia umowy, lokal mieszkalny podlegający przeniesieniu miał urządzoną księgę wieczystą, prowadzoną przez Sąd Rejonowy Szczecin - Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie, XI Wydział Zamiejscowy Ksiąg Wieczystych w P., Kw Nr (...). W dziale IV tej Księgi wieczystej wpisane były: hipoteka umowna zwykła w kwocie 132.670,82 złotych i hipoteka umowna kaucyjna do kwoty 92.869,57 złotych. Obie na rzecz Banku (...) S.A. z siedzibą w K.(...) Oddział w Ł..

Zadłużenie D. Z. z tytułu kredytu, wobec Banku (...) S.A. w W. (następcy Banku (...) S.A. z siedzibą w K.(...) Oddział w Ł.), na dzień zawarcia umowy wynosiło 285.676,06 złotych. Na taką kwotę ustalono wartość przedmiotu umowy między stronami. Zadłużenie D. Z., wobec spółdzielni mieszkaniowej, w dniu zawarcia umowy, z tytułu opłat za użytkowanie tego lokalu wynosiło 1.358,34 złotych.

W dniu 14 marca 2011 r., E. Ł. złożyła w formie pisemnej, z podpisem poświadczonym przez notariusza, oświadczenie, że zapewnia swojej matce - D. Z., prawo bezpłatnego i dożywotniego mieszkania w lokalu mieszkalnym Nr (...), położonym w P., przy ul. (...), dla którego Sąd Rejonowy Szczecin - Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie, XI Wydział Zamiejscowy Ksiąg Wieczystych w P., prowadzi księgę wieczystą Kw Nr (...). W przypadku zbycia lokalu, zobowiązała się zapewnić D. Z., na swój koszt i swoim staraniem, inny lokal mieszkalny o standardzie nie gorszym, jak opisany w oświadczeniu lokal.

W piśmie z 22 listopada 2011 r., skierowanym do powódki i pozwanej, zarząd SM (...) w P. poinformował, że kieruje do sądu pozew o zapłatę, z uwagi na nie zgłoszenie się na rozmowę, w dniu 22 września 2011 r., dotyczącą spłaty zadłużenia. W piśmie poinformowano, że zadłużenie na 3 listopada 2011 r., wynosi 3.065,40 złotych.

W dniu 30 stycznia 2012 r., umowa kredytowa Nr (...), z 8 października 2009 r., została wypowiedziana i postawiona w stan całkowitej wymagalności. Na dzień 27 grudnia 2012 r., stan zadłużenia wynosił łącznie z odsetkami i pozostałymi kosztami kwotę 160.562,45 złotych.

W nakazie zapłaty, z 17 lipca 2012 r. Sąd Rejonowy Szczecin - Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie, w sprawie III Nc 2234/12, zasądził od powódki i pozwanej solidarnie, na rzecz Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w P., kwotę 5.488,48 złotych, z ustawowymi odsetkami w nakazie wymienionymi i kosztami procesu. W sprawie Km 3953/12, Komornik Sądowy przy Sąd Rejonowy Szczecin - Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie, prowadzi przeciwko powódce egzekucję na podstawie tego nakazu zapłaty. Egzekucja została skierowana do lokalu mieszkalnego Nr (...), położonego w P., przy ul. (...), składającego się z trzech pokoi, kuchni, przedpokoju, łazienki i WC, o łącznej powierzchni użytkowej 69,10 m², należącego do zasobów Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w P.. W piśmie z 16 sierpnia 2012 r., Spółdzielnia Mieszkaniowa (...) w P., wystosowała wezwanie do zapłaty kwoty 6.425,32 złotych w terminie 7 dni. Kwota ta odpowiadała stanowi konta dla lokalu mieszkalnego przy ul. (...), na dzień 31 lipca 2012 r., i nie obejmowała odsetek od zadłużenia.

W piśmie z dnia 25 marca 2013 r., powódka wezwała pozwaną do spłaty całego zobowiązania wynikającego z umowy kredytowej, w nieprzekraczalnym terminie do 28 marca 2013 r. Poinformowała przy tym pozwaną, że po bezskutecznym upływie tego terminu będzie uprawniona do odstąpienia od umowy, łączącej strony z 14 marca 2011 r. W piśmie z 29 marca 2013 r., pełnomocnik powódki, na podstawie art. 491 § 1 k.c., oświadczyła pozwanej, że powódka odstępuje od umowy zawartej przez strony w dniu 14 marca 2011 r., gdyż pozwana nie wywiązała się z warunków tej umowy. Oba pisma zostały skierowane na adres pozwanej w S., przy ul. (...), który był wskazany jako adres zamieszkania pozwanej, w umowie z 14 marca 2011 r.

W tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd Okręgowy uznał powództwo za nieuzasadnione. Wskazał, że pierwszej kolejności rozważył skuteczność odstąpienia od umowy przez powódkę, uznając brak skuteczności doręczenia pozwanej oświadczeń, zarówno jeśli chodzi o wezwanie do natychmiastowego spełnienia świadczenia, jak również odstąpienia od umowy przez powódkę. Podniósł, że powódka, powołując się na treść art. 61 k.c., twierdziła, że doręczenie obu pism na adres pozwanej wskazany w umowie stron musi zostać uznane za skuteczne, skoro był to jedyny ujawniony adres pozwanej, a innego adresu pozwana nie wskazała. W takiej sytuacji ryzyko nieotrzymania korespondencji obciążało pozwaną. Sąd Okręgowy stwierdził, że z takim poglądem powódki nie można się zgodzić. Przede wszystkim, nie można przyjąć w niniejszej sprawie, że oświadczenie powódki o wezwaniu do spełnienia świadczenia i oświadczenie o odstąpieniu od umowy doszły do pozwanej w taki sposób, że mogła zapoznać się z ich treścią, przede wszystkim dlatego, że pozwana pod adresem przy ul. (...) w S. nie zamieszkiwała w chwili nadania obu pism. Powódka posiadała już tę wiedzę w chwili wniesienia pozwu, a więc tym bardziej wiedziała o tym w chwili nadania obu pism do pozwanej. Stąd nie można uznać, że pozwana mogła się z oświadczeniami powódki zapoznać, a co za tym idzie, że oba oświadczenia zostały skutecznie złożone wobec pozwanej, w tym przede wszystkim oświadczenie o odstąpieniu od umowy stron.

Oceniając rolę kuratora sądowego w procesie, Sąd Okręgowy uznał, że oświadczenie o odstąpieniu od umowy nie mogło zostać skutecznie złożone kuratorowi reprezentującemu pozwaną w niniejszej sprawie. Kurator został bowiem w niniejszej sprawie ustanowiony w trybie art.143 k.p.c., i następnych, a zatem tylko w celu doręczania mu pism procesowych, kierowanych do pozwanej. Pismo zawierające oświadczenie o odstąpieniu od umowy takim pismem procesowym nie było. Tym samym skuteczność oświadczeń powódki, nie mogła zostać przyjęta również, w związku z możliwością zapoznania się z oświadczeniami powódki przez kuratora ustanowionego dla pozwanej w niniejszym procesie. W tej sytuacji Sąd Okręgowy uznał, że oświadczenie o odstąpieniu przez pozwaną od umowy nie zostało skutecznie złożone pozwanej.

Sąd pierwszej instancji rozważył również, czy umowa stron była jak twierdzi powódka umową wzajemną, a jeśli tak, jaki był jej rzeczywisty cel i korzyści wynikające z tej umowy dla każdej ze stron, wskazując przy tym, że zgodnie z art. 487 § 2 k.c., umowa jest wzajemna, gdy obie strony zobowiązują się w taki sposób, że świadczenie jednej z nich ma być odpowiednikiem świadczenia drugiej. W ocenie Sądu Okręgowego, świadczenia stron względem siebie nie były ekwiwalentne. Według umowy powódka wyzbyła się własności ograniczonego prawa rzeczowego, w postaci własnościowego spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego Nr (...), położonego w P., przy ul. (...), składającego się z trzech pokoi, kuchni, przedpokoju, łazienki i WC, o łącznej powierzchni użytkowej 69,10 m², należącego do zasobów Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w P., traciła zatem prawo własności tej nieruchomości. Natomiast pozwana prawo to zyskała, a w zamian zobowiązała się do spłaty, obciążającego powódkę kredytu. Z tym jednak, że spłata kredytu obciążającego powódkę, przez pozwaną, nie została w umowie stron w żaden sposób usankcjonowana. Spłata kredytu zależała tylko od dobrej woli pozwanej. Z treści umowy nie wynika, by powódce przysługiwało jakiegokolwiek roszczenia o "przymuszenie" pozwanej do spłaty kredytu. Pozwana nie przejmowała na siebie długu wobec banku i na podstawie umowy nie była do tego zobowiązana.

Sąd Okręgowy wskazał, że w zaistniałym stanie rzeczy, nie znajdzie zastosowania również art. 519 § 1 k.c. Stwierdził, że przed zawarciem umowy z 14 marca 2011 r., strony nie zwracały się do banku, jako wierzyciela powódki, o wyrażenie zgody na zawarcie umowy. Tymczasem z treści wskazanego przepisu wynika obowiązek zwrócenia się do wierzyciela o złożenie oświadczenia na temat wyrażenia zgody na przejęcie długu przez osobę trzecią. Powódka i pozwana nie uczyniły tego. Umowa stron została zawarta bez zgody banku, którego powódka pozostaje dłużnikiem, w związku z tym nie można uznać, że nastąpiło przejęcie długu przez pozwaną.

W ocenie Sądu Okręgowego, w niniejszej sprawie nie znajdzie zastosowania również przepis art. 521 § 2 k.c., dotyczący sytuacji związanych z przejęciem długu, gdyż w niniejszej sprawie czynność ta nie nastąpiła. Z treści wskazanego przepisu jasno wynika, że brak zgody wierzyciela, musi być urzeczywistniony, a więc strony ewentualnej umowy muszą zwrócić się do niego o wyrażenie takiej zgody; nie ma przy tym znaczenia czy nastąpi to przed zawarciem umowy, czy po jej zawarciu. W każdej sytuacji wierzyciel powinien uczestniczyć w czynności, chociażby jako adresat informacji o jej

podjęciu. Tymczasem, ani powódka, ani pozwana nie zwróciły się do banku - wierzyciela powódki, o wyrażenie zgody na przejęcie długu powódki przez pozwaną. Zgodnie z art. 521 § 2 k.c., na który powoływała się powódka, dopiero po odmowie wyrażenia zgody przez bank na przejęcie długu przez pozwaną, pozwana byłaby odpowiedzialna względem powódki za to, że bank nie będzie od powódki żądał spełnienia świadczenia. Dopiero wówczas argumenty powódki podnoszone w tej kwestii byłyby aktualne.

Odnośnie oświadczenie pozwanej w przedmiocie zapewnienia powódce dożywotniego zamieszkania Sąd Okręgowy stwierdził, że oświadczenie to zostało złożone przez pozwaną niezależnie od postanowień umowy z 14 marca 2011 r. Z treści oświadczenia w żaden sposób nie wynika, by było związane z umową stron. Z tej przyczyny, oświadczenie to nie może zostać uznane za element umowy dożywocia. Przede wszystkim dlatego, że nie zostało poprzedzone nieodpłatnym przeniesieniem własności nieruchomości na pozwaną, a poza tym, nie zostało złożone w formie aktu notarialnego. Oświadczenie pozwanej z 14 marca 2011 r., nie może również zostać uznane za darowiznę, pozostaje bowiem jednostronnym oświadczeniem woli. Przy odstąpieniu od umowy wzajemnej strony zobowiązane są dokonać sobie zwrotu świadczeń wzajemnych. Po stronie powódki brak jest jednak świadczenia, które mogłaby zwrócić pozwanej. Pozwana nigdy nie "przejęła" świadczenia wynikającego z umowy z 14 marca 2011 r., polegającego na spłacie kredytu obciążającego powódkę. Tak więc brak jest świadczenia odpowiedniego, wymienionego w przepisie art. 487 § 2 k.c., które pozwana powinna zwrócić powódce. Powódka nie może tym samym, domagać się na tej podstawie od pozwanej, zwrotu świadczenia wynikającego z umowy wzajemnej z 14 marca 2011 r.

Sąd Okręgowy wskazał, że umowa z 14 marca 2011 r., była niewątpliwie umową dwustronnie zobowiązującą. Nie można jej jednak uznać za umowę wzajemną, której celem jest obopólna wymiana świadczeń.

Na powyższy wyrok apelację wniosła powódka, zaskarżając go w części, tj. co do punktu pierwszego. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzuciła:

a) Naruszenie przepisów prawa materialnego tj.

-art. 61 § 1 K.c. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że nieskuteczne jest doręczenie stronie umowy oświadczenia o odstąpieniu od umowy na adres wskazany przez nią w umowie, w sytuacji, gdy miejsce pobytu tej strony nie jest znane stronie odstępującej od umowy,

- art. 487 § 2 K.c. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że umowa przeniesienia spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego w zamian za przejęcie długu w postaci kredytu bankowego i zobowiązanie do jego spłaty na warunkach wynikających z umowy kredytowej, nie jest umową wzajemną w rozumieniu tego przepisu,

- art. 521 § 2 K.c. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że w przypadku zawarcia przez dłużnika z osobą trzecią umowy przejęcia długu i zobowiązania się przez osobą trzecią do jego spłaty, nie wystąpienie do wierzyciela o wyrażenie zgody na przyjęcie długu skutkuje brakiem odpowiedzialności osoby trzeciej za to, że wierzyciel żąda od dłużnika spełnienia świadczenia,

- art. 392 K.c. poprzez jego niezastosowanie w sprawie;

b) naruszenie przepisu art. 144 § 3 K.p.c. poprzez uznanie, że doręczenie ustanowionemu w postępowaniu kuratorowi, stanowiącego załącznik do pisma procesowego, oświadczenia o odstąpieniu od umowy, nie wywołuje skutku doręczenia dla osoby, którą kurator reprezentuje w postępowaniu.

W ocenie skarżącej, odstąpiła ona w sposób skuteczny od umowy z pozwaną. Za nieuprawnioną uznała pogląd Sądu Okręgowego, jakoby doręczenie pozwanej pism zawierających oświadczenie o odstąpieniu, było nieskuteczne, w sytuacji gdy dłużnik ukrywa się przed wierzycielem i nie sposób ustalić jego adresu. Przyjęcie stanowiska Sądu Okręgowego prowadziło by do niedopuszczalnego wniosku, że wierzyciel pokrzywdzony działaniem dłużnika nie ma możliwości złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy. W ocenie powódki, ryzyko niepoinformowania przez jedną

ze stron stałego stosunku prawnego o zmianie adresu, obciąża tą stronę. Skarżąca zanegowała również pogląd, jakoby doręczenie oświadczenia kuratorowi ustanowionemu dla pozwanej w trybie przepisu art. 144 § 3 K.p.c. nie wywołało skutków materialnych. Wskazała również, że wbrew poglądom Sądu Okręgowego, łącząca strony umowa była umową wzajemną, albowiem w myśl przepisu art. 487 § 2 K.c. zakwalifikowanie umowy jako wzajemnej nie zależy od faktycznej wymiany świadczeń, lecz od tego, czy świadczenie jednej strony jest odpowiednikiem świadczenia drugiej. W ocenie skarżącej sytuacja taka miała miejsce w niniejszej sprawie, to też umowę stron należy uznać za wzajemną. Skarżąca podniosła również, że z treści przepisu art. 521 § 2 K.c. nie wynika, aby powstanie odpowiedzialności za osoby trzeciej za cudzy dług aktualizowało się dopiero w razie odmowy wierzyciela do przejęcia długu przez tą osobę.

Skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez nakazanie pozwanej złożenia oświadczenia woli, którego treścią jest zwrotne przeniesienie na rzecz powódki spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego położonego w P. przy ul. (...), wchodzącego do zasobów Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w P. oraz o przyznanie pełnomocnikowi powódki kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu przez sądem drugiej instancji, które w żadnej części nie zostały opłacone przez powódkę.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja okazała się bezzasadna i jako taka podlegała oddaleniu.

Sąd Okręgowy dokonał ustaleń faktycznych, które Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne, akceptując też w zasadniczej części poczynione w oparciu o nie wywody prawne. Kluczowe dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy pozostawało ustalenie, czy oświadczenie woli powódki o odstąpieniu od umowy było skuteczne, w tym czy pozwana mogła się z nim zapoznać, ewentualnie czy wywołało ono skutki prawne wobec doręczenia ustanowionemu w sprawie dla powódki kuratorowi procesowemu, w konsekwencji zaś, czy było ono prawidłowe, w świetle przepisów o odstąpieniu od umowy wzajemnej.

Zgodnie z przepisem art. 61 § 1 K.c. oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią. Dla prawidłowego stosowania wskazanego przepisu nie wymaga się badania, czy adresat rzeczywiście zapoznał się z oświadczeniem woli, ale weryfikuje się, czy istniała taka możliwość (wyr. SN z dnia 23 kwietnia 2010 r., II PK 295/09, Lex nr 602254). Zgodnie z ogólną regułą wynikającą z art. 6 k.c. na składającym oświadczenie woli spoczywa ciężar dowodu, że jego oświadczenie doszło do adresata w taki sposób, że mógł się z nim zapoznać w normalnym toku czynności. W przypadku składania oświadczeń woli na odległość za pośrednictwem operatora pocztowego, jak ma to miejsce w niniejszej sprawie, dla oceny czy adresat mógł zapoznać się ze złożonym oświadczeniem woli, niezbędna jest analiza okoliczności tego doręczenia. W tym zakresie należy zauważyć, że w aktach sprawy znajduje się jedynie dowód nadania jednej z dwóch przesyłek (k.84). Była to przesyłka polecona zawierająca oświadczenie woli powódki, wysłana na adres przy ul. (...) w S., brak jest natomiast zwrotnej informacji poczty co do skuteczności tego doręczenia, w tym m.in. informacji, czy przesyłka została podjęta, czy też że nie podjęto jej w terminie bądź też, że nie jest to miejsce zamieszkania adresata. Z tego też względu nie jest również możliwe ustalenie fikcji takiego doręczenia, nadto ta możliwa jest jedynie w sytuacji, w której adresat mieszkał istotnie pod wskazanym adresem. Awizowanie przesyłki stwarza bowiem domniemanie (faktyczne) możliwości zapoznania się osoby zamieszkującej pod wskazanym adresem, z treścią pisma w niej zawartego. Jak wynika natomiast z pism powódki (k. 52 i 82), pozwana w chwili zawarcia umowy przeniesienia własności lokalu zamieszkiwała w tym lokalu wraz z powódką, w chwili zaś złożenia przez powódkę oświadczenia woli o odstąpieniu, powódka wiedziała, że pozwana nie zamieszkuje pod adresem na który wysłała korespondencje, tj. przy ul. (...) w S.. Powódka nie udowodniła zatem, że złożone przez nią oświadczenie woli dotarło do pozwanej w sposób pozwalający na zapoznanie się z jego treścią.

Za zasadniczo nietrafny na kanwie niniejszej sprawy należy uznać podniesiony przez stronę powodową zarzut, że w sytuacji w której strona pozwana nie informuje o zmianie adresu w celu ukrycia się przed wykonaniem zobowiązania, uznać należy, że skuteczne pozostaje doręczenie na adres jej zamieszkania, widniejący na zawartej pomiędzy stronami umowie, z którą związane jest dane pismo, mimo że strona przeciwna ma informacje, iż obowiązuje nie zamieszkuje

pod tym adresem od dłuższego okresu czasu.. Przede wszystkim strony nie pozostawały w stałym stosunku prawnym, o jakim mowa w przywołanym przez stronę powodową orzeczeniu SN z dnia 19 maja 1949 r. sygn. akt C 429/49. Należy bowiem wyraźnie odróżnić pozostawanie dwóch podmiotów w stałych stosunkach prawnych od stosunku prawnego o charakterze ciągłym. Nadto, orzeczenie to odnosi się do stałego stosunku prawnego pomiędzy podmiotami profesjonalnymi. Odstąpienie od wyrażonej w art. 61 k.c. tzw. teorii wysłania na rzecz teorii doręczenia jest zasadniczo możliwe na podstawie przepisów szczególnych i musi być interpretowane ściśle. Zaistniały stan faktyczny nie poddaje się również ocenie przez pryzmat wskazanego przez stronę skarżącą orzeczenia SN z dnia 19 lipca 2012 r. II CSK 655/11, albowiem w niniejszej sprawie nie można w ogóle twierdzić o wystąpieniu fikcji doręczenia czy świadomości pozwanej, co do zamiarów powódki. Bezzasadne jest również twierdzenie skarżącej, że zaprezentowany przez Sąd Okręgowy sposób wykładni przepisu art. 61 § 1 K.c. prowadzi do niedopuszczalnego wniosku, że wierzyciel pokrzywdzony działaniem dłużnika nie ma możliwości złożenia oświadczenia woli o odstąpieniu, w sytuacji gdy nie zna jego aktualnego adresu. Instytucją mogącą znaleźć zastosowanie w tego typu sytuacji, jest instytucja kuratora, dla osoby nieobecnej uregulowana w przepisach kodeksu rodzinnego i opiekuńczego tj. w art. 184 k.r. i o..

Stwierdzić należy za Sądem Okręgowym, że bezskuteczne pozostaje w stosunku do drugiej strony stosunku prawnego, złożenie oświadczenia woli wywołującego skutki materialnoprawne, w sytuacji w której oświadczenie to zostanie złożone wobec kuratora ustanowionego dla tej strony w trybie przepisu art. 144 K.p.c. Ustanowiony w ten sposób kurator procesowy ma podejmować za nieobecnego wszystkie czynności procesowe, które są niezbędne dla obrony jego praw w toku całego procesu. Kurator uprawniony jest więc do składania oświadczeń woli w imieniu reprezentowanej strony, ale tylko oświadczeń mających charakter procesowy. Przyjęcie przez kuratora oświadczenia o odstąpieniu od umowy, którego istotą jest rozwiązanie stosunku prawnego, a więc wywołanie wyłącznie skutku materialnoprawnego, przekracza zakres ochrony praw osoby reprezentowanej, zatem należy je uznać za niedopuszczalne ze względu na sprzeczność z ustawowymi uprawnieniami kuratora wynikającymi z art. 143 k.p.c.

Rzecz ta przedstawia się w sposób odmienny w przypadku ustanowienia dla strony kuratora o którym mowa w art. 184 § 1 K.r.o. O ile kurator do doręczeń dokonuje czynności procesowych, o tyle kurator absentis dokonuje wszelkich czynności dotyczących osoby i majątku nieobecnego, kierując się ochroną jego praw. Kurator absentis powoływany jest do dokonywania czynności materialnoprawnych i procesowych w imieniu nieobecnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 1994 r. II CR 18/94). Umocowanie kuratora ma swe źródło w orzeczeniu sądu opiekuńczego wydanym na podstawie ustawy, a jego czynności stosownie do treści art. 95 § 2 kc wywierają skutki bezpośrednio dla zastąpionego. Zakres uprawnień kuratora nie jest określony ustawowo i zależy od potrzeb i rodzaju kurateli (art. 604 K.p.c.) W art. 601 k.p.c. ustawodawca określił legitymację do złożenia wniosku o ustanowienie kuratora dla osoby nieobecnej, przysługuje ona „osobie zainteresowanej”. Chodzi tu zarówno o interes majątkowy, jak i niemajątkowy czy też bezpośredni i pośredni. Nie przesądzając w tym miejscu o zasadności wniosku o ustanowienie kuratora dla pozwanej w trybie przepisu art. 184 § 1 K.r.o., wskazać należy, że doręczenie oświadczenia woli wywołującego skutek materialnoprawny, mogłoby być skuteczne jedynie do rąk tego kuratora, co oznacza, że powództwo należy uznać za co najmniej przedwczesne a przez to podlegające oddaleniu.

W tym stanie rzeczy, wobec ustalenia, że złożenie przez powódkę oświadczenia o odstąpieniu okazało się nieskuteczne albowiem nie doszło do adresata w sposób w który mógłby się on z nim zapoznać, za bezprzedmiotowe należy uznać roztrząsanie pozostałych zarzutów skarżącej, dotyczących charakteru zawartej przez stronę umowy i w konsekwencji skutków złożonego przez nią oświadczenia o odstąpieniu. Sam bowiem fakt, iż nie doszło do skutecznego odstąpienia od umowy niweczy skutki z tym związane, a więc roszczenie o zwrotne przeniesienie własności nie jest wymagalne i podlega oddaleniu bez względu na charakter umowy stron.

Sąd Apelacyjny orzekł o kosztach na podstawie § 19 oraz § 6 pkt 7 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. z 2013 r. poz. 461).

Tak argumentując, na podstawie przepisu art. 385 K.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.

A. Kowalewski E. Buczkowska-Żuk R. Iwankiewicz